

Aleg. 4.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowym kursie praktycznym dozorców melioracyjnych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 21. listopada 1890, powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisji gospodarstwa krajowego o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie reaktywowania kursu dozorców melioracyjnych następujące uchwały:

„1) Sejm upoważnia Wydział krajowy do reaktywowania praktycznego kursu dozorców melioracyjnych z siedzibą we Lwowie na wzór węgierskiej szkoły podmajstrzych melioracyjnych w Koszycach.

2) Sejm wyznacza Wydziałowi krajowemu na urządzenie i utrzymanie tego kursu dotację na rok 1891 w kwocie 2.500 zł. w. a.

3) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesji sejmowej przedłożył statut organizacyjny i szczegółowy plan nauk kursu dozorców melioracyjnych.

4) Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przyznał na utrzymanie praktycznego kursu dozorców melioracyjnych stałą dotację roczną z c. k. skarbu państwa w kwocie 1.000 zł. w. a.“

W wykonaniu powyższych uchwał przystąpił Wydział krajowy przedewszystkiem do otwarcia kursu krajowego dla dozorców melioracyjnych, a mianowicie kursu zimowego, który w pierwszym roku dopiero z dniem 1. stycznia 1891 mógł być rozpoczętym i rozesłał w tym celu stosowne ogłoszenie do komend wszystkich trzech w kraju konsystujących korpusów armii, komitetów obu krajowych Towarzystw rolniczych, wszystkich Wydziałów powiatowych i inżynierów krajowego biura melioracyjnego, dla przedstawienia mu odpowiednich kandydatów na kurs dozorców.

Od kandydatów tych wymagał Wydział krajowy między innymi dowodów:

- 1) że ukończyli z dobrym postępem szkołę ludową,
- 2) że władają w mowie i piśmie językiem polskim,
- 3) że ukończyli przynajmniej 18-ty rok życia,
- 4) że są zdrowi i silnej budowy ciała, oraz zachowanie się ich jest moralne i nienaganne.

Z pomiędzy stu kilkudziesięciu kompetentów przyjął Wydział krajowy na kurs: 10 uczniów na koszt funduszu krajowego, dając pierwszeństwo tym kandydatom, którzy uzyskali w wojsku stopień podoficerów i wykazali się pewną praktyką przy budowie. Oprócz tych 10 stypendystów zezwolił Wydział krajowy uczęszczać na kurs trzem dozorcóm zajętym przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych (regulacyi Nowego Brnia, Trześniówki i Guilej Lipy) a utrzymy-

wanych z funduszków regulacyjnych tych przedsiębiorstw, oraz trzech uczniów na koszt własny, tak iż ilość uczniów przyjętych na pierwszy rok kursu dosięgła liczby szesnastu.

Kierownikiem kursu zamianował Wydział krajowy inżyniera krajowego biura melioracyjnego Józefa Jankowskiego, wykłady zaś teoretyczne na pierwszym czteromiesięcznym kursie zimowym poruczył następującym docentom:

- 1) Naukę rachunków inżynierowi asystentowi biura melioracyjnego Stanisławowi Szczepanowskiemu;
- 2) naukę geometrii inżynierowi asystentowi tego biura Antoniemu Biegańskiemu;
- 3) naukę rozpoznawania i zastosowania zwykłych przyrządów mierniczych z rysunkami sytuacyjnymi inżynierowi asystentowi Pawłowi Dyrdoniowi;
- 4) naukę języka polskiego i wiadomości wstępnych z nauk przyrodniczych asystentów konceptowemu Wydziału krajowego Marcelemu Białobrzeskemu;
- 5) naukę rolnictwa profesorowi Zygmunтови Strusiewiczowi;
- 6) naukę geografii Galicyi oraz fachowe ćwiczenia i roboty inżynierowi Janowi Blauthowi;
- 7) wreszcie naukę kaligrafii i rysunków wolnoręcznych inżynierowi asystentowi Janowi Bochniakowi.

Zużytkowując doświadczenia zebrane w węgierskiej szkole podmajstrzych melioracyjnych, tudzież w krajowych niższych szkołach rolniczych, wydał Wydział krajowy statut organizacyjny, plan szczegółowy nauki i regulaminu dla kursu dozorców, które ma zaszczyt Wysokiemu Sejmowi w załączeniu ¹/. przedłożyć oraz przedstawił takowe odezwą z d 10. kwietnia 1891 l. 54.608|90 za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa Wysokiemu c. k. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia.

Alegat
1, 2, 3.

Tak uchwałę Wysokiego Sejmu jak i statut organizacyjny, wraz z planem nauk, przyjęło Wysockie c. k. Ministerstwo rolnictwa z zadowoleniem do wiadomości, przyznało na utrzymanie kursu roczny zasiłek z c. k. skarbu państwa w kwocie 1.000 zł. w. a. a jakkolwiek nie spodziewało się tak rychłego otwarcia kursu z początkiem roku 1891 i tylko część przyrzeczonej na ten cel subwencji zarezerwowało, mimoto rozporządzeniem z dnia 9. czerwea 1891 l. 8.388|883 zaasygnowało Wydziałowi krajowemu cały zasiłek przypadający na rok bieżący.

Co do postanowień statutu, planu nauk i regulaminu, zauważyło Ministerstwo w powołanem rozporządzeniu, że się niemi zainteresowało i spodziewa się, że takowe także w praktyce okażą się odpowiedniami; zarazem zaś zażądało z końcem roku 1891 sprawozdania z doświadczeń zrobionych tak z frekwentantami kursu zwłaszcza przy ich zajęciu praktycznem jak i z organizacyjnymi postanowieniami statutu.

Przechodząc do zdania sprawy z dotychczasowego postępu uczniów w naukach, Wydział krajowy z przyjemnością konstatuje, że przy egzaminie z przedmiotów teoretycznych, który się odbył w dniach 27. do 29. kwietnia 1891 a w którym wzięło udział dwóch członków Wydziału krajowego, mianowicie szefowie departamentu I. i II., przeważna część uczniów mimo w ogóle niedostatecznego przygotowania elementarnego, z jakim do szkoły wstąpiła, okazała nadzwyczajne postępy, zwłaszcza w naukach graficznych i matematycznych. I tak 2 uczniów złożyło egzamina z ogólnym stopniem przeciętym celującym, 7 ze stopniem bardzo dobrym, 5 ze stopniem dobrym, 1 ze stopniem dostatecznym, 1 zaś, który w 2 przedmiotach okazał postęp niedostateczny, został w myśl §. 13. statutu z kursu uwolnionym.

Dla wywieczenia uczniów w robotach praktycznych przydzielił Wydział krajowy po 3 uczniów do regulacji Nowego Brnia, tudzież obwałowania Wisły i Sanu, po 1 do regulacji Kisieliny, Krzemienicy, Trześniówki, Łęgu i Gnidej Lipy, tudzież do ekspozytur biura melioracyjnego w Krakowie i Tarnowie i biura centralnego we Lwowie (dla wykonywania melioracji lokalnych), jednego zaś przeznaczył jako figuranta do zdjęć dla regulacji Uszwicy. W ten sposób koszta utrzymania uczniów w czasie praktyki letniej pokryte zostały przez odnośne fundusze budowy, względnie właścicieli gruntów, u których uczniowie dozorowali wykonanie robot.

Ażeby umożliwić wyuczenie się robót drenarskich tym uczniom, którzy byli zajęci przy większych robotach regulacyjnych, przydzielił ich Wydział krajowy na pewien czas do wykonywania drenowania pod kierunkiem inżyniera Vetulaniego i inżyniera asystenta Sobolewskiego, pokrywając koszta ich utrzymania za ten czas (po 1 zł. w. a. dziennie) z dotacyi przeznaczonych na utrzymanie kursu.

pat 4.

Postęp uczniów w robotach praktycznych był, jak dowodzi załączony % wykaz, w ogóle dobrym, zaszedł zaś tylko jeden wypadek, iż Wydział krajowy w zastosowaniu postanowienia §. 6. regulaminu uznał za potrzebne jednego stypendystę z powodu opieszałości w pracy z kursu wykluczyć.

Koszta utrzymania kursu w ciągu roku 1891 przedstawiają się następująco:

I. Płace nauczycieli:

1) Remunercya kierownika kursu	80 zł. — ct.	
2) remuneracye 7 docentów	1.108 „ — „	
Razem	1.188 zł. — ct.	

II. Koszta administracyjne:

3) Zakupno stołów, tablicy, podyum i lamp	148 zł. 20 ct.	
4) obsługa sali wykładowej	50 „ — „	198 zł. 20 ct.

III. Utrzymanie uczniów:

5) Stypendya uczniów po 25 zł. w. a. miesięcznie w czasie teoretycznej nauki zimowej	1.012 zł. 50 ct.	
6) zapomogi uczniów nie pobierających stypendyów	110 „ — „	
7) koszta instruowania uczniów w drenowaniu (w ekspozyturze tarnowskiej)	187 „ 04 „	1.309 „ 54 „

IV. Potrzeby naukowe:

8) Przybory rysunkowe i naukowe	115 zł. 70 ct.	
9) zakupno wzorów i modeli	— „ — „	115 „ 70 „
(potrzebne wzory i modele sporządzali docenci).		
Suma wydatków		2.811 zł. 44 ct

Dochody kursu wynosiły:

1) Dotacya Wysokiego Sejmu	2.500 zł.	
2) Zasiłek Wysokiego Ministerstwa rolnictwa	1.000 „	
Razem	3.500 zł.	

Z porównania wydatków z dochodami okazuje się z końcem listopada 1891 gotówka rozporządzalna . . . . . 688 zł. 56 ct. z której jednak muszą być jeszcze pokryte część kosztów instruowania uczniów w drenowaniu zaliczonych z funduszków regulacyjnych, nie mniej też koszta zakupna środków naukowych.

Z uwagi, że rachunki kursu na pierwszy rok nie są zamknięte, a tem samem wszystkie potrzeby nie są jeszcze dokładnie znane, Wydział krajowy nie przedstawia na rok 1892 szczegółowego preliminarza wydatków, sądzi jednak, że mimo stosunkowo wysokich nadzwyczajnych wydatków, których wymagać będzie uzupełnienie środków naukowych w myśl §. 7. lit. b. statutu a które w przyszłości się już nie powtórzą, wyznaczona przez Wysoki Sejm dotacya 2.500 zł. łącznie z zasiłkiem Wysokiego Ministerstwa rolnictwa w kwocie 1.000 zł. w. a. na utrzymanie kursu w roku szkolnym 1891|2, w zupełności wystarczy. Z tego powodu wstawił Wydział krajowy do preliminarza Rubr. XIII. wydatków funduszu krajowego na rok 1892 dotacyę na utrzymanie kursu dozorców melioracyjnych w kwocie 3.500 zł. w. a. a równocześnie do preliminarza Rubr. XVI. dochodów na rok 1892 kwotę 1.000 zł. w. a. tytułem zasiłku państwowego na utrzymanie tego kursu, tak iż czysty wydatek z funduszu krajowego na ten cel preliminowanym jest na rok 1892 w dotychczasowej wysokości 2.500 zł. w. a.

Przybliżony przelimitarz wydatków na utrzymanie i wyposażenie w środki naukowe szkoły dozorców melioracyjnych w roku 1891/2 przedstawia się następnie:

I. Płace nauczycieli:

1) Remuneracya kierownika kursu	80 zł.	
2) płace 9 docentów	1.168 „ — ct.	1.248 zł.

II. Koszta administracyi.

3) Zakupno sprzętów (1 stołu z szufladami)	26 zł.	
4) obsługa sali wykładowej	50 „	76 „

III. Utrzymanie uczniów.

5) Stypendya dla 10 uczniów w czasie zimowej nauki teoretycznej po 25 zł. miesięcznie	1.000 zł.	
6) zasiłki dla uczniów nie pobierających stypendyów	200 „	
7) koszta instrnowania 16 uczniów*) w drenowaniu i nawodnieniu, licząc po 50 zł. na 1 ucznia , ...	800 „	2.000 „

IV. Potrzeby naukowe.

8) Przybory rysunkowe (tablice rysunkowe, podziałki katastralne, papier rysunkowy, zeszyty, ołówki i t. p.)	170 zł.	
9) zakupno przyrządów i narzędzi roboezych, wzorów i modeli (1. stolika mierniczego do szkicowania z dyoptrem, libelą, busolą i cyrklem, 1 łąty do ważenia, garnituru narzędzi drenarskich, noża, toporu i łopaty do darni. wzorów do geometryi wykreslnej, modeli do budownictwa, modeli pras i pieców i t. p.).	604 „	774 zł.
Razem		4.098 zł.

*) W roku szkolnym 1891/2 przyjęto na kurs 2 dozorców zajętych przy regulacyi Łęgu i obwałowaniu Sanu.

Do dyspozycji zaś mieć będzie Wydział krajowy :

1) Dotację Wysokiego Sejmu	2.500 zł.	
2) zasiłek państwowy	1.000 „	
2) wykazaną powyżej pozostałość z r. 1891	688 zł. 56 ct.	4.188 zł. 56 ct.
zostanie więc reszta		90 zł. 56 ct.

którą wyrównane zostaną rachunki z funduszami regulacyjnymi z powodu niepokrytych jeszcze w zupełności kosztów instruowania w drenowaniu.

Wydział krajowy ma tedy zaszczyt przedstawić następujący wniosek :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 4. grudnia 1891 l. 52.260, o krajowym kursie praktycznym dozorców melioracyjnych Sejm przyjmuje do zatwierdzającej wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 4. grudnia 1891.

Marszałek krajowy :

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca :

Dr. J. Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Statut organizacyjny

krajowego kursu praktycznego dozorców melioracyjnych we Lwowie.

1. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Cel kursu.

Krajowy kurs praktyczny dozorców melioracyjnych, utworzony przez Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem przy krajowem biurze melioracyjnem we Lwowie, ma na celu teoretyczne i praktyczne kształcenie dozorców do wykonywania melioracyi gruntów przez osuszenie otwartymi rowami drenowanie i nawodnianie, oraz regulacyi wód, niemniej też konserwacyi tych robót.

§. 2.

Środki do dopięcia celu.

Cel ten ma być osiągniętym :

- a) przez wyuczenie praktycznego wykonywania i nadzoru robót melioracyjnych przez krajowe biuro melioracyjne, tndzież objaśnianie istoty, sposobu wykonywania i celu robót melioracyjnych ;
- b) przez wykłady najpotrzebniejszych nauk technicznych, rolniczych i ogólnie kształcących.

§. 3.

Czas trwania kursu.

Cały kurs nauki trwa lat trzy. Nauka teoretyczna ma być udzielaną podczas czterech miesięcy zimowych, z reguły od 1. grudnia do końca marca ; praktycznego wykształcenia zaś nabyć mają uczniowie częścią podczas nanki teoretycznej, częścią podczas letniej służby praktycznej przy robotach melioracyjnych.

§. 4.

Język wykładowy.

Językiem wykładowym jest język polski.

II. Plan nauki.

§. 5.

Zasadnicze normy planu nauki.

I. Trzyletnia praktyka trwająca 8 miesięcy w każdym roku przy robotach na gruncie zaznajomić ma neznów z trasowaniem, profilowaniem wykopów i nasypów, wykonaniem robót ziemnych i ubezpieczeń brzegów, układaniem rurek drenowych, uprawą i zakładaniem łąk nawodnianych, budową szluz i przepustów, obliczaniem bryłowatości wykonanych robót,

prorowadzeniem list wypłat i dzienników budowy, oraz sporządzaniem sprawozdań z wykonanych robót pod kierunkiem inżynierów krajowego biura melioracyjnego. Przy tych pracach udzielać mają inżynierowie uczniom potrzebnych objaśnień dopóty, dopóki uczniowie w wykonywaniu ich nie nabędą dostatecznej wprawy. Udzielane objaśnienia winny nie tylko odnosić się do technicznej strony pracy, ale także zwracać uwagę ucznia na cel pracy i związek pomiędzy celem a sposobem wykonania, oraz na wpływ modyfikujący, jaki wywierają na wykonanie okoliczności zewnętrzne.

II. Nauka teoretyczna odbywająca się w ciągu czterech miesięcy zimowych obejmuje :

1. Naukę języka polskiego, która ma nauczyć uczniów władać tym językiem ustnie i na piśmie a oprócz tego dostarczyć uczniom sposobności do uzupełnienia wiadomości swych z historyi ojczyznej;

2. naukę geografii Galicyi;

3. naukę kaligrafii i rysunków wolnoręcznych;

4. naukę rachunków i geometryi zastosowaną do przyszłego zawodu uczniów.

5. wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych, wyjaśniające zjawiska świata otaczającego a oprócz tego stanowiące wstęp do nauk zawodowych;

6) naukę rolnictwa a mianowicie: ogólnej uprawy roślin i szczegółowej uprawy łąk;

7. naukę inżynierji melioracyjnej, która ma na celu uzupełnienie objaśnień tywarzyszających robotom praktycznym w polu, a obejmuje:

a) Miernictwo i rysunki sytuacyjne;

b) budownictwo (materyały i konstrukcyje) wraz z rysunkami konstrukcyjnymi;

c) naukę melioracyi, mianowicie: osuszania otwartymi rowami, drenowania, nawodniania, zakładania stawów i regulacyi rzek wraz z rysunkami i projektami melioracyjnymi;

8) wykład i objaśnienie najgłówniejszych przepisów ustawy wodnej.

§. 6.

Szczegółowy plan nauki.

Zakres i wzajemny stosunek przedmiotów nauki teoretycznej, tudzież rozkład ich na poszczególne lata, określa bliżej szczegółowy plan nauki.

Sposób nauczania robót praktycznych i użycia uczniów do wykonania i nadzoru robót melioracyjnych określa bliżej szczegółowy plan nanki i regulaminu.

§. 7.

Środki naukowe.

Środkami naukowymi są :

a) prowadzone przez krajowe biuro melioracyjne roboty koło regulacyi rzek, tudzież osuszenia (drenowania) i nawodnienia gruntów;

b) zbiór geometrycznych figur, wzorów do geometryi wykreslnej, modeli do budownictwa, wiązań materyałów budowlanych, zbiór drenów, pras, rur drenarskich i modeli pieców, zbiór narzędzi używanych przy robotach melioracyjnych i przyrządów miernicznych, zbiór skał i gatunków gruntu z tych skał powstających, zbiór nasion i roślin, traw łąkowych itp.

- c) zwidzanie wykonanych już wzorowych robót melioracyjnych, oraz urządzeń dla fabrykacyi drenów.

III. Nadzór, zarząd i siły nauczycielskie.

§. 8.

Nadzór.

Krajowy kurs praktyczny dozorców melioracyjnych, jako instytucya uzupełniająca krajowe biuro melioracyjne, stoi pod nadzorem Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, który ten nadzór wykonuje za pośrednictwem członka Wydziału krajowego prowadzącego referat spraw melioracyjnych. Do zakresu działania Wydziału krajowego należy w szczególności:

- a) powoływanie kierownika i nauczycieli kursu, oraz wyznaczenie im remuneracyi za wykłady;
  - b) rewizya i zatwierdzanie rozkładu godzin na kursie;
  - c) układanie corocznych preliminarzy zwykłych wydatków na kurs i przedstawianie takowych Sejmowi do zatwierdzenia;
  - d) stanowienie o potrzebach nadzwyczajnych kursu, o ile takowe mogą być zaspokojone z dotacyi przeznaczanej na ten cel pod rozporządzenie Wydziału krajowego;
  - e) bezpośrednia dyspozycya funduszem kursu w granicach preliminarza.
- W sprawach zmiany niniejszego statutu porozumiewa się Wydział krajowy z Ministerstwem rolnictwa.

§. 9.

Kierownik.

Kierownik kursu wyznaczony przez Wydział krajowy z pomiędzy grona inżynierów krajowego biura melioracyjnego jest bezpośrednim przełożonym nauczycieli i uczniów.

Kierownik załatwia wszelkie sprawy wewnętrzne szkoły, przewodniczy na posiedzeniach miesięcznych grona nauczycielskiego, nadzoruje wykłady fachowe, czuwa nad karnością, rozdziałem prac i postępem uczniów oraz odpowiada za zgodne z przepisami prowadzenie kursu.

§. 10.

Nauczyciele.

Nauk fachowych udzielają powołani przez Wydział krajowy inżynierowie krajowego biura melioracyjnego, tudzież nauczyciele krajowych szkół rolniczych, względnie wędrowni nauczyciele rolnictwa, nauk zaś ogólnie kształcących, wyznaczeni przez Wydział krajowy docenci.

IV. Uczniowie.

§. 11.

Sposób utrzymywania i liczba uczniów.

Przyjęci na koszt funduszu krajowego uczniowie otrzymują oprócz przyhorów naukowych w ciągu czteromiesięcznej nauki teoretycznej stypendyum miesięczne w kwocie 25 zł. w. a., przy robotach zaś w polu wynagrodzenie z funduszy budowy przedsiębiorstw melioracyjnych lub od właścicieli gruntów w wysokości oznaczonej przez Wydział krajowy. Oprócz

stypendystów krajowych mogą być przyjęci na kurs zaleceni przez spółki wodne, gminy lub właściciele większych posiadłości uczniowie w liczbie mającej się oznaczyć każdorazowo przez Wydział krajowy. Uczniowie ci nie uiszczają za udzielanie nauki żadnych opłat.

§. 12.

Warunki przyjęcia
uczniów.

Starający się o przyjęcie na kurs winni się wykazać:

1. że ukończyli z dobrym postępem szkołę ludową;
2. że władają w mowie i piśmie językiem polskim;
3. że ukończyli przynajmniej 18. rok życia;
4. że są zdrowi i silnej budowy ciała oraz zachowanie się ich jest moralne i nienaganne;
5. wreszcie na wypadek niepełnoletności, że rodzice lub opiekunowie zezwalają im na wybór tego zawodu.

Wysłużeni podołceerowie ces. i król. korpusów technicznych (inżynierzy, artylerzy i pionierów), którzy się wykażą dobrą listą kwalifikacyjną ze strony swoich pułków, mają pierwszeństwo przed innymi kandydatami.

O przyjęciu uczniów na kurs stanowi Wydział krajowy na podstawie opinii krajowego biura melioracyjnego.

§. 13.

Egzamina i świadectwa.

Przy końcu każdorocznej nauki teoretycznej zdają uczniowie egzamin przed komisją egzaminacyjną złożoną z kierownika, egzaminującego nauczyciela i delegowanego w tym celu przez Wydział krajowy inżyniera melioracyjnego. Uczeń, który przy tym egzaminie nie otrzymał postępu przynajmniej dostatecznego, nie może przejść na rok wyższy i traci prawo nmieszczenia go na kursie. Wynik tego egzaminu, tudzież stopień wykształcenia praktycznego osiągniętego corocznie przy robotach w polu, zapisuje się w księdze klasyfikacyjnej.

Po ukończeniu trzyletniego kursu nauk zdaje każdy uczeń egzamin główny przed komisją egzaminacyjną wyznaczoną przez Wydział krajowy.

Świadectwa otrzymują uczniowie tylko z egzaminów głównych. W świadectwach tych oznacza się obok postępów ucznia w naukach, oraz jego wykształcenia praktycznego, także zachowanie się i pilność ucznia w szkole i przy robotach, niemniej specjalne jego uzdolnienia (do drenowania, nawodnienia łąk, regulacyi wód). Do oznaczenia postępu ucznia w naukach służą następujące stopnie: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.

Pilność oznacza się stopniami: chwalebna, dostateczna, niedostateczna.

Zachowanie się ucznia oznacza się stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie, nieodpowiednie.

Zachowanie się nieodpowiednie pociąga za sobą wydalenie z kursu.

Uczniowie, którzy przed ukończeniem trzyletniego kursu wydalają się lub uwolnieni zostają, albo też nie zdali egzaminu głównego, mogą tylko otrzymać poświadczenie uczęszczania na kurs z wyraźnem nadmienieniem, że egzaminu głównego nie złożyli.

V. Postanowienia końcowe.

§. 14.

Osobne regulamina i instrukcje określają obowiązki kierownika i nauczycieli i normują porządek wewnętrzny szkoły.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału kraj. LW. 52.260 z r. 1891.

Plan szczegółowy

udzielania nauki w krajowym kursie praktycznym dozorców melioracyjnych
we Lwowie.

I. Zakres nauki teoretycznej i rozkład jej na poszczególne lata.

1. Język polski.

Uwagi ogólne: a) Osiągnięty ma być stopień dorównujący temu, który odpowiada rezultatowi otrzymywanemu w VI. klasie szkół wydziałowych.

- b) W doborze ustępów do czytania i opowiadania przeznaczonych pierwszeństwo dawać należy artykułom treści moralnej, historycznej, geograficznej, społecznej itp.
- c) W ćwiczeniach stylistycznych po przebyciu stopni początkowych należy przedewszystkiem mieć na oku przyszły zawód uczniów.

Na I. roku (4 godziny tygodniowo).

- a) Czytanie i opowiadanie ustępów dobieranych w myśl ustępu b) uwag ogólnych.
- b) Krótkie powtarzanie gramatyki (części mowy, zdania pojedyncze i złożone, znaki pisarskie).
- c) Dyktando, ćwiczenia pisemne gramatyczne, opisy przyrządów i narzędzi technicznych i rolniczych, opisy robót wykonywanych przy osuszeniu rowami, drenowaniu, nawodnieniu, regulacji wód i t. p.

Na II. roku (3 godziny tygodniowo).

- a) Czytanie i opowiadanie jak w r. I.
- b) Ukończenie powtarzania gramatyki.
- c) Dyktando, ćwiczenia stylistyczne, a mianowicie: układanie podań, raportów i pism urzędowych, poświadczenia, kwity i kontrakwity, ngody, kontrakty, cesye i pełnomocnictwa, listy w sprawach budowy i do dostawców, prowadzenie list płacy, wykazów, należytości, dzienników budowy, materiałów i narzędzi.

Na III. roku (2 godziny tygodniowo).

Ćwiczenia stylistyczne i zastosowanie (jak na II. roku pod c).

2. Geografia.

Na I. roku (2 godziny tygodniowo).

- a) Wstępne wiadomości z geografii i ogólny pogląd na lądy, morza, oro- i hydrografię.
- b) Geografia Galicyi; granice, góry i rzeki, ziemia i jej plody, środki komunikacyjne, polityczny podział.

3. Kaligrafia i rysunki wolnорęczne.

A) Kaligrafia.

Na I. roku (2 godziny tygodniowo).

Na II roku pismo rondowe (2 godziny tygodniowo).

B) Rysunki wolnорęczne.

Na I. roku (4 godziny tygodniowo).

4. Rachunki i geometrya.

A) Rachunki.

Na I. roku (6 godzin tygodniowo).

Ogólne pojęcia liczb, system dziesiętny, liczby całe i dziesiętne, cztery działania liczbami całymi i dziesiętnymi, liczby wielogatunkowe, rozmienianie i wymienianie, cztery działania liczbami wielogatunkowymi. Ułamki zwyczajne i liczby mieszane, sprowadzanie ułamków do najmniejszego wspólnego mianownika, cztery działania ułamkami zwyczajnymi, zamiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i na odwrót.

Stosunki i proporcje, ilości wprost i odwrotnie proporcjonalne, reguła trzech prosta.

Na II roku (2 godziny tygodniowo).

Powtórzenie przedmiotu z I. roku, rachunek procentu, obliczanie odsetek, kapitału i stopy procentowej, zrównania o jednej niewiadomej, ogólne pojęcia o potęgowaniu i pierwiastkowaniu.

Na III. roku (2 godziny tygodniowo).

Powtórzenie rachunków za pomocą ćwiczeń praktycznych i przykładów zastosowanych.

B) Geometrya.

Na I. roku (8 godzin tygodniowo).

Pojęcie geometrii i wielkości geometrycznych, rozpoznawanie i zastosowanie miary, planimetrya i stereometrya, obliczenie i obrazowe przedstawienie powierzchni i objętości, podział gruntów (komasacja). Teorya ma być uzupełnioną praktycznym poglądem, a główny nacisk położony należy na obliczenie powierzchni i objętości w przyszłym zawodzie ucznia niezbędnie potrzebnych.

Na II. roku.

a) *Geometrya wykreślna.* (2 godziny tygodniowo).

b) *Rysunki geometryczne.* (3 godziny tygodniowo).

Układ prostopadły płaszczyzn rzutowych, rzuty prostopadłe punktu i linii, położenie płaszczyzn względem rzutowych, rysowanie brył według aksonometrii i w rzutach prostopadłych, oznaczenie dowolnych przekrojów z rzutów danych brył, oznaczenie własnego i rzuconego cienia brył w rzutach prostopadłych.

Na III. roku.

Geometrya wykreślna (2 godziny tygodniowo).

Powtórzenie przedmiotu z II. roku i zastosowane ćwiczenia.

5. Wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych.

Na I. roku (4 godziny tygodniowo).

Uwagi ogólne. a) Nauczyciel powinien baczyć na to, aby nie tylko wzbogacał umysły uczniów w wiadomości do ich przyszłego zawodu potrzebne, ale aby nadto przez umiejętne zestawienie szczegółów rozwijał zmysł ich spostrzegawczy, oraz przyzwyczajał do logicznego myślenia i porządnego myśli wyrażania.

- b) Za przedmiot nauki służyć mają początki z kosmografii, fizyki, chemii, mineralogii, geologii itd. a z nauk tych ma być wybrane to tylko, co do celów powyżej wyrażonych jest niezbędne, a zarazem dla umysłów uczniów przystępne.
- c) Unikać należy zbytecznego zaciekania się w subtelności nauki i rozstrząsania kwestyj naukowych a opierać się należy na faktach najbliższych z codziennego życia wziętych.
- d) Do uprzystępnienia użyć należy eksperymentów, które jednak nie powinny być zanadto liczne i minsterne.
- e) Sam wykład nauczyciela powinien być tylko szkicem, stanowiącym ramy, które następnie mają być wypełnione przez uczniów samych za pomocą odpowiedzi na stosowne pytania. Zakres nauki nie da się naznaczyć szczegółowo, nauczyciel winien jednak zachować następujący porządek w wykładzie: Zaczawszy od wyjaśnienia stosunku, w jakim pozostaje ziemia do innych ciał w systemie planetarnym, objaśni ruchy ziemi i skutki tychże. Dalej rozdzieli ziemię na powietrze (atmosferę), wodę (hydrosferę), część stałą (litosferę) i istoty organiczne na powierzchni żyjące. Następnie poznamy uczniów z powietrzem (tlen, azot, kwas węglowy, para wodna, amoniak, kwas azotowy, cząstki zawieszane w powietrzu, barometr, pompa pneumatyczna), tudzież z wodą (wodór), stan skupienia wody, rozszerzanie się ciał, ciepło, temperatura, termometr, rozpuszczalność, woda deszczowa, źródłana, studzienna, rzeczna itd. krążenie wody w przyrodzie. pompy.

Wychodząc z nauki o ciepłe, poda rzecz o utlenianiu (gnieciu, paleniu itd.), poczem wyjaśniliśmy rozróżnienie związków organicznych i nieorganicznych, wymieni ważniejsze z pomiędzy jednych i drugich i opisz sposób powstawania, własność i ważność w rolnictwie. Wreszcie wyjaśni ruch i równowagę ciał, magnetyzm, elektryczność, głos i światło.

6. Rolnictwo.

Na I. roku (5 godzin tygodniowo).

Ogólny pogląd na znaczenie i cel gospodarstwa rolnego, melioracye jako środek podniesienia wydajności ziemi i uzyskiwanego z niej dochodu.

Znajomość ziemi: wytwarzanie się ziemi, rodzaje ziemi do uprawy przydatnej, cechy i przymioty różnych rodzajów ziemi, gleba i podglebie, położenie gruntu i otoczenie, wpływ podglebia i położenia na przymioty ziemi, klasyfikacya ziemi.

Uprawa ziemi: cel i zasady uprawy, sposoby uprawy i narzędzia do uprawy służące.

Nawożenie ziemi: cel i zasady nawożenia, nawozu główne i pomocnicze, ich przymioty, przysposobienie i sposób użycia.

Znajomość roślin: organa roślin i ich przeznaczenie, życie roślin i warunki życia roślin, rodzaje i gatunki roślin uprawnych, opisanie najważniejszych roślin łąkowych i ich wymogów pod względem gleby, położenia, klimatu i uprawy.

Na II. roku (3 godziny tygodniowo).

Zasady hodowli roślin w ogóle: rozmnażanie (siew, sadzenie itd.), pielęgnowanie roślin w czasie wegetacyi, zbiór i przechowanie.

Hodowla roślin gospodarskich z szczególniejszem uwzględnieniem roślin pastewnych i handlowych, produkeya nasion, traw i koniczów, wyrób siana suszonego i konserwy roślin pastewnych.

Na III. roku (2 godziny tygodniowo).

O łąkach i pastwiskach. Łąki trwale i przemienne, łąki nawodniane i nienawodniane, zakładanie nowych łąk, grunt stosowny pod łąki, przygotowanie gruntu, wybór nasion do zasiewu, siew i pielęgnowanie. Pielęgnowanie i poprawa łąk starych, odnowienie łąk, nawożenie i nawodnienie łąk.

Poprawa, utrzymywanie, (pielęgnowanie i nawożenie) pastwisk stałych i przemiennych.

7. Nauka inżynierii melioracyjnej.

A) *Miernictwo.*

Na I. roku (4 godziny tygodniowo po 2 godziny na przedmiot i rysunki).

Rozpoznawanie i zastosowanie zwykłych przyrządów i przyborów mierniczych (tyczek, palików, punktów stałych, łańcuchów i tasiem mierniczych, pionu, śródwagi, libeli, przyrządów do mierzenia kątów i t. p.), użycie przyborów rysunkowych, rozpoznawanie i rysowanie map katastralnych i sztabowych, oraz znaków w tych mapach używanych.

Na II. roku: a) *Miernictwo* (3 godziny tygodniowo).

Przyrządy do mierzenia długości (łańcuch, taśma, łąta), do mierzenia i wytyczania kątów (węgielnica bębnekowa, zwierciadłowa i pryzmatowa), wytyczanie łuków, bussola, stolik do szkicowania i zdjęcia za pomocą niego pojedynczych parcel, libella, jej opis i zastosowanie, stolik mierniczy i sposób jego ustawienia za pomocą widełek i libelli, dioptra, zdjęcia stolikiem mierniczym, obliczanie zdjętych powierzchni, ogólne pojęcia niwelacji, zdejmowanie przekrojów podłużnych i poprzecznych łątą do odważania, niwelacja krzyżami, opisanie instrumentu niwelacyjnego i jego zastosowanie, prowadzenie i obliczanie protokołów niwelacyjnych.

b) *Rysunki sytuacyjne* (3 godziny tygodniowo).

Sporządzanie jednokolorowych i kolorowanych planów sytuacyjnych, tudzież planów warstwowych, pomniejszanie i powiększanie kart, plany komasacji gruntów, sporządzanie ksiąg katastralnych.

Na III. roku: (2 godziny tygodniowo).

Powtórzenie opisu i zastosowanie przyrządów mierniczych.

B) *Budownictwo.*

Na II. roku a) *Materyały budowlane, konstrukcje i budowa* (5 godzin tygodniowo).

Konstrukcje drewniane. Ogólne własności dobrego drzewa budulcowego, wady drzewa budulcowego, czas ścinania drzewa, powiększenie trwałości drzewa, rodzaje drzew do budowy przydatnych, wiązanie drzewa.

Konstrukcje kamienne. Kamienie naturalne i sztuczne oraz ich własności, zaprawy chemiczne i mechaniczne, próba cementów, mury ceglane i kamienne (tak z ciosów jak i łamanego kamienia), mury mieszane, mury betonowe, przygotowanie, użycie i wytrzymałość betonu, ogólne pojęcia sklepień i ich wykonanie.

Konstrukcje żelazne. Opisanie żelaza łanego, kutego i stali, zastosowanie żelaza i jego strony ujemne, opisanie gatunków żelaza przychodzącego w handlu, użycie żelaza.

Budownictwo lądowe. Fundamenta i różne sposoby fundowania, rusztowania, fundowanie na lądzie i wodzie.

Budowa dróg. Konstrukcja dróg przy mostach, przejazdy (rampy) i brody.

Budowa mostów. Mosty drewniane leżajowe, wiszące i rozporowe, jarzma drewniane, przyczółki i poręcze, kładki drewniane, mosty kamienne, filary, przyczółki i sklepienia, przepusty kamienne i rury.

Roboty wodne. Budowle wodne kamienne i faszynowe, tamy, szluzy, jazy stałe i ruchome, wodociągi.

b) *Ćwiczenia konstrukcyjne z budownictwa* (6 godzin tygodniowo).

Na III. roku.

a) Powtórzenie budownictwa z II. roku (2 godziny tygodniowo).

b) Wypracowanie projektów budowli (objektów) i kosztorysów (12 godzin tygodniowo).

C) Nauka melioracji.

Na I. roku (3 godziny tygodniowo).

Ćwiczenia i roboty fachowe, które mają na celu przygotować ucznia do praktyki letniej, a mianowicie, trasowanie linii prostych i łuków; profilowanie, opis i użycie narzędzi do robót ziemnych i drenarskich, wykonanie robót ziemnych (wykop, transport, nasyp i planowanie), ubezpieczenie skarp, wykopów i nasypów, (darnie, płotki, obitki faszynowe, bruk kamienny), prowadzenie rowów drenowych i układanie rurek.

Na II. roku. a) Hydrotechnika rolnicza (5 godzin tygodniowo).

Woda i ziemia. Opady atmosferyczne, waporowanie, woda gruntowa i źródła.

Wody płynące naturalne i sztuczne, ruch wody w rzekach, kanałach i rurach.

Osuszenie, powstawanie i cechy bagien, szkodliwość zbytnej wilgoci w ziemi dla roślin i korzyści osuszenia; utworzenie odpływu, osuszenie otwartymi rowami i drenami, uprawa torfowisk.

Nawodnienie. Zasady nawodnienia, (wpływ wody na roślinność, prowadzenie i ujęcie wody), nawodnienie łąk (systemy nawodnienia), zakładanie stawów rybnych.

Regulacja i obwałowanie rzek. Ubezpieczenie brzegów, przekopy, zabudowanie potoków górskich.

b) Rysunki i projekty melioracyjne (5 godzin tygodniowo).

Wrysowanie kot niwelacyjnych i warstw w mapy karastralne, oznaczenie działów wód i najniższych punktów (ścieków) w planach warstwowych, projektowanie osuszenia rowami, drenowania i nawodniania, rysowanie profili podłużnych i poprzecznych, obliczenie bryłowości robót projektowanych, opisanie i uzasadnienie projektu.

Na III. roku: a) Hydrotechnika rolnicza (2 godziny tygodniowo). Powtórzenie trudniejszych części z II. roku.

c) Samoistne projekty melioracyjne i kosztorysy (14 godzin tygodniowo).

8. Wykład i objaśnianie najważniejszych przepisów ustawy wodnej.

Na III. roku (2 godziny tygodniowo).

II. Ilość i rozkład godzin tygodniowych.

	Tygodniowo w roku		
	I.	II.	III.
1. Język polski	4	3	2
2. Geografia	2	—	—
3. Kaligrafia	2	2	—
4. Rysunki wolnорęczne	4	—	—
5. Rachunki	6	2	2
6. a) Geometrya	8	2	2
b) Rysunki geometryczne	—	3	—
7. Wiadomości wstępne z nauk przyrodniczych	4	—	—

	Tygodniowo w roku		
	I.	II.	III.
8. Rolnictwo	5	3	2
9. a) Miernictwo	2	3	2
b) Rysunki sytuacyjne.	2	3	—
10. a) Budownictwo	—	5	2
b) Ćwiczenia konstrukcyjne i projekty	—	6	12
11. a) Hydrotechnika rolnicza	3	5	2
b) Rysunki i projekty melioracyjne	—	5	14
12. Ustawa wodna	—	—	2
Razem	42	42	42

III. Zajęcia praktyczne.

W czasie trzyletniej praktyki, która się ma odbyć z reguły od 1. kwietnia po koniec listopada każdego roku, przydzieleni będą uczniowie bądź to kierownikom budowy przy krajowych, powiatowych i spółkowych przedsiębiorstwach melioracyjnych, bądź też inżynierom kraj. biura melioracyjnego zajęтым wykonaniem drobnych melioracyj (osuszenia rowami, drenowania i na wodniania).

Każdy uczeń użytym będzie przedewszystkiem do praktycznego wykonania robót ręcznych, a więc do kopania ziemi, szkarpowania, planowania, układania rurek drenowych, darniowania, grodzenia płotków, robót faszynowych, brukowania, robót ciesielskich, murarskich, kamieniarskich i kowalskich.

Następnie zapozna się uczeń jako figurant z trasowaniem, wytyczaniem łuków, niwelacją podłużną, zdjęciem przekrojów poprzecznych i profilowaniem projektowanych robót. Wreszcie użytym będzie jako dozorca do nadzoru i odbioru robót ziemnych ubezpieczeń, wykopów i nasypów, oraz budowy obiektów. Jako dozorca każdy uczeń winien zaznajomić się z prowadzeniem dzienników budowy, materiałów i narzędzi, dalej list wypłat i wykazów należytości akordantów i dostawców.

Obok tego zebrać ma uczeń w czasie praktyki letniej przy sposobności zielnik traw łąkowych, których rodzaje i gatunki winien samodzielnie oznaczyć, niemniej też zaopatrzyć się w zbiór rozmaitych gatunków gleb oraz skał, z których te gleby powstały.

Praktyce tej towarzyszyć mają w myśl §. 5. statutu organizacyjnego stosowne pouczenia i wyjaśnienia ze strony inżynierów prowadzących budowę, którym uczniowie zostali przydzieleni.

Z końcem każdego miesiąca winien każdy uczeń samodzielnie ułożyć i własnoręcznie napisać sprawozdanie miesięczne ze swych zajęć, które przełożony inżynier przedłoży Wydziałowi krajowemu z poświadczeniem zachowania się i pilności ucznia, oraz postępu osiągniętego przez ucznia przy robotach praktycznych.

R e g u l a m i n

krajowego kursu praktycznego dozorców melioracyjnych we Lwowie.

I. Ogólne przepisy karności i porządku.

§. 1.

Każdy uczeń przyjęty na krajowy kurs praktyczny dozorców melioracyjnych we Lwowie poddaje się bezwarunkowo wszelkim przepisom niniejszego regulaminu, jakoteż wszelkim innym przepisom i rozporządzeniom, które później wydane zostaną.

§. 2.

Przełożonym uczniów w czasie zimowej nauki teoretycznej jest kierownik kursu ; a podczas praktyki letniej przełożonym uczniów jest ten inżynier biura melioracyjnego, któremu uczeń został do nauki przydzielony.

§. 3.

Kierownikowi kursu i wszystkim nauczycielom jakoteż inżynierom przełożonym winni uczniowie posłuszeństwo i uszanowanie.

§. 4.

Z wszelkimi życzeniami lub zażaleniami udać się powinni uczniowie pojedynczo do kierownika kursu, a względnie do inżynierów kierujących robotami, wszelkie zaś zbiorowe przedstawienia wzbronione są pod karą wydalenia.

§. 5.

Wykroczenia uczniów przeciw niniejszemu regulaminowi jak i przeciw wszelkim rozporządzeniom władz przełożonych karane będą według uznania kierownika kursu a względnie przełożonego inżyniera :

1. napomnieniem,
2. wydaleniem ze szkoły.

§. 6.

Ucznia, który okaże się niezdolnym do korzystania z wykładów, lub który jest opieszaly w pracy i nauce, nieobyczajny, lub nareszcie który w jakikolwiek sposób wywiera wpływ niekorzystny na moralność i karność kolegów swoich, może kierownik kursu względnie prowadzący bndowę inżynier, któremu uczeń został przydzielonym, ostatni jednak za poprzedniem odniesieniem się do Wydziału krajowego każdej chwili z kursu wykluczyć.

§. 7.

Uczeń wydalony z kursu traci równocześnie prawo pobierania stypendyum krajowego.

§. 8.

O wydaleniu uczniów z kursu donosi kierownik natychmiast Wydziałowi krajowemu.

II. Przepisy trwania nauk, uczęszczania na kurs i porządku szkolnego.

§. 9.

Nauka w krajowym kursie praktycznym dozorców melioracyjnych trwa przez trzy lata.

§. 10.

Rok szkolny rozpoczyna się zazwyczaj z dniem 1. grudnia i dzieli się:

1. na kurs nauk zimowy, trwający cztery miesiące;
- i 2. na praktykę letnią przy studyach, projektowaniu, a głównie przy wykonaniu robót melioracyjnych

§. 11.

Przed rozpoczęciem roku szkolnego t. j. najpóźniej 30. listopada uczniowie wracający z praktyki letniej obowiązani są zgłosić się do kierownika kursu w celu wpisania się na kurs zimowy.

§. 12.

Wykłady i ćwiczenia szkolne w czasie kursu zimowego odbywają się codziennie z wyjątkiem świąt od godziny 8 rano do 12. w południe i od 3. po południu do 6. wieczór według podziału godzin, który ogłosi na początku roku szkolnego kierownik kursu.

§. 13.

W osobnym dzienniku zaprowadzonym dla kursu zimowego nauczyciele mają wykazywać: dzień i miesiąc wykładu, godzinę i przedmiot, nazwisko uczniów nieobecnych lub tych, którzy się spóźnili na wykład oraz uwagi innego rodzaju z własnoręcznym podpisem.

§. 14.

Uczniowie kursu dozorców obowiązani są uczęszczać na wszystkie wykłady bez wyjątku, a każda nieobecność powinna być usprawiedliwioną przed kierownikiem kursu.

Od obecności na wykładach może uwolnić ucznia tylko kierownik kursu w razie uznania ważnych powodów.

Dłuższa nieobecność spowodowana chorobą powinna być usprawiedliwioną poświadczeniem lekarskiem.

§. 15.

Powtarzająca się i nieusprawiedliwiona nieobecność na wykładach może według uznania kierownika spowodować wydalenie ucznia.

§. 16.

Uczeń, który był chory lub z innych powodów nie uczęszczał na wykłady, powinien przy powrocie na kurs zgłosić się osobiście do kierownika.

§ 17.

Kierownik kursu przeznacza po kolei jednego z uczniów na przeciąg tygodnia do dozoru porządku szkolnego.

Obowiązki tego ucznia są następujące:

pilnować, ażeby w sali wykładowej był spokój i porządek,

przechowywać dziennik szkolny jakoteż wszelkie przedmioty, które mu będą powierzone przez kierownika albo przez nauczycieli,

uważać i pilnować, ażeby meble i rekwizyta szkolne nie były niszczone.

W ogólności uczeń dozorujący ma się stosować ściśle do poleceń danych mu przez kierownika kursu i jest odpowiedzialnym za wszelkie uszkodzenia zrządzone w sali wykładowej, jeżeli o nich natychmiast nie doniesie kierownikowi z wymienieniem, który z uczniów to uczynił.

§. 18.

Książki i inne przybory naukowe lub rysunkowe znajdujące się w sali wykładowej lub udzielone do użytku, winni uczniowie utrzymywać w jak największym porządku i chronić od wszelkiego uszkodzenia.

§. 19.

W sali wykładowej wzbronionem jest bezwzględnie:

palenie tytoniu,

wprowadzanie do sali i przyjmowanie tam kogokolwiek bez poprzedniego pozwolenia kierownika kursu.

§. 20.

Uczeń występujący z kursu lub opuszczający go dla jakiegokolwiek powodów, obowiązany jest oddać kierownikowi wszelką własność zakładową, daną mu do czasowego użytku.

§. 21.

Wszelkie braki i uszkodzenia nie pochodzące ze zwykłego użycia ale spowodowane nieuwagą, niedbalstwem, lub brakiem dozoru ucznia, winien tenże wynagrodzić z własnych funduszków.

§. 22.

Uczniowie pobierający stypendyum z funduszu krajowego otrzymują bezpłatnie potrzebne przybory szkolne do pisania i rysunku, książki lub inne potrzeby powinni nabyć z własnych funduszków.

III. Klasyfikacya, egzamina i świadectwa.

§. 23.

Podczas każdego wykładu będą uczniowie przepytывani, aby nauczyciele mogli się przekonać czyli uczniowie wykład rozumieją i jakie postępy w ogóle robią.

Ażeby uczeń wykład rozumiał i mógł odpowiednio postępy w naukach robić, musi do każdego wykładu przychodzić należycie przygotowany przez powtórzenie tego, co już w poprzednich wykładach nauczyciel powiedział i wyjaśnił.

§. 24.

Klasyfikacja postępu uczniów w naukach oraz pilność i zachowanie się w szkole, ma być oznaczoną przez nauczycieli według następujących stopni:

postęp w naukach: celujący, bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny;
 pilność: chwalebna, dostateczna, niedostateczna;
 zachowanie się ucznia: zupełnie odpowiednie, odpowiednie, nieodpowiednie.

§. 25.

Przy końcu każdego miesiąca wykładów odbywa się konferencja nauczycieli pod przewodnictwem kierownika, na której nauczyciele przedstawiają kierownikowi kursu klasyfikację uczniów tak co do postępu w naukach i pilności, jakoteż co do zachowania się w zakładzie; klasyfikację tę wpisuje kierownik kursu do osobnej księgi szkolnej klasyfikacyjnej w tym celu zaprowadzonej.

§. 26.

Uczeń, który nie okaże dostatecznego postępu ze wszystkich przedmiotów nauki, nie może pozostać w szkole.

Wyjątek może być zrobionym w tym wypadku, jeżeli uczeń odznacza się pilnością w nauce, i w wykonywaniu prac praktycznych a nauczyciele na konferencji miesięcznej zaproponują pozostawienie takiego ucznia na następny miesiąc.

§. 27.

Przy końcu kursu zimowego uczniowie składają egzamin ze wszystkich przedmiotów nauki przed komisją egzaminacyjną, która się składa:

z nauczyciela przedmiotu,
 z kierownika kursu,
 i inżyniera biura melioracyjnego, delegowanego przez Wydział krajowy do tej czynności.

§. 28.

O wyniku powyższego egzaminu donosi kierownik kursu Wydziałowi krajowemu, zamieszczając stopnie otrzymane przez ucznia w księdze klasyfikacyjnej.

§. 29.

Uczeń, który przy tym egzaminie nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu ze wszystkich przedmiotów, będzie z listy uczniów wykreślony.

§. 30.

Po upływie praktyki letniej kierownik kursu zapisuje do księgi klasyfikacyjnej stopień nabytej znajomości i wprawy w wykonywaniu prac do dozorey robót melioracyjnych należących,

tudzież stopień staranności w tem wykonywaniu na podstawie zdania inżyniera, któremu uczeń był przydzielonym.

§ 31.

Po ukończeniu całego trzechletniego kursu nauk zdaje każdy uczeń egzamin końcowy cz. i główny z całości nauk zawodowych przed osobną komisją egzaminacyjną przez Wydział krajowy wyznaczoną — i w razie pomyślnego wyniku tego egzaminu, jakoteż na podstawie odpowiedniej klasyfikacji ucznia zapisanej w księdze szkolnej, wydaje się mu świadectwo ukończenia na fachowego dozorcę melioracyjnego, bądź to dla całego zakresu robót melioracyjnych, bądź też pewnego specjalnego działu (drenowania, nawodnienia, regulacji wód).

§ 32.

Uczniowie, którzy egzaminu końcowego nie złożą lub nie ukończą całego kursu nauk teoretycznych i praktycznych ćwiczeń, mogą otrzymać tylko potwierdzenie czasu, przez który w szkole dozorców pozostawali z wyraźnem wymienieniem, że egzaminu końcowego nie złożyli a względnie nie składali.

Wykaz uczniów krajowego kursu praktycznego

L. p.	Nazwisko i imię	Rok urodzenia	Dotychczasowe zajęcie	Wykształcenie szkolne przed wstąpieniem na kurs
a) Stypendyści.				
1	Jaworski Konstanty	1870	kapral od ułanów	II klasa gimnazyalna w Czerniowcach
2	Krawczuk Antoni	1864	podoficer obrony kraj., pomocnik geometry i dozorca drog.	III kl. szkoły 3-klasowej w Borszczowie
3	Marek Jan	1860	krajowy dozorca drewnarski	III klasa szkoły ludowej w Lisiejgórze
4	Mondalski Józef	1863	figurant i dozorca przy regulacji Nowego Brnia	IV klasa szkoły ludowej w Bochni
5	Moskal Wojciech	1864	dozorca przy regulacji Starego i Nowego Brnia	szkoła ludowa w Lisiejgórze
6	Polek Wojciech	1864	dozorca przy regulacji Krzemienicy	III klasa szkoły ludowej w Wojsławiu
7	Slisz Stanisław	1857	podoficer piechoty, postenführer żandarmeryi, dyurnista sąd.	IV klasa szkoły normalnej w Jaśle
8	Sławek Adam	1865	podoficer piechoty, dozorca przy obwałowaniu Sanu	IV klasa szkoły ludowej w Tarnobrzegu
9	Szczerba Jan	1871	listonosz	II klasa szkoły ludowej w Narolu
10				
b) Dozorcy robót.				
11	Marek Jędrzej	1861	dozorca przy regulacji Nowego Brnia	
12	Ortyński Władysław	1847	kraj. dozorca przy regulacji Gniłej Lipy	ukończona szkoła rolnicza w Czernichowie
13	Wersz Józef	1847	podoficer piechoty, kraj. dozorca przy regulacji Trześniówki	ukończona szkoła kadetów w Weisskirchen
c) Uczniowie uczęszczający na własny koszt.				
14	Borkowski Jan	1865	kelner	IV kl. szkoły wydziałowej 8-klasowej w Samborze
15	Orłowicz Michał	1871	kandydat seminarium naucz., następnie praktykant handlowy	II klasa gimnazyalna we Lwowie

Postęp melioracyjnych we Lwowie z roku 1891.

Postęp w naukach teoretycznych I. roku	Postęp w praktyce letniej		U w a g i
	przy robotach regulacyjnych	przy drenowaniu	
bardzo dobry	dobry	dobry	Przed wstąpieniem na kurs był dozorcą drenarskim przy ekspozyturze Tarnowskiej.
dobry	dobry	dobry	
dobry		bardzo dobry	
bardzo dobry	dobry	dobry	
dostateczny	celujący		
dobry	bardzo dobry	bardzo dobry	
bardzo dobry	celujący		
celujący	bardzo dobry	bardzo dobry	
celujący		bardzo dobry	
dobry	bardzo dobry		Przed wstąpieniem na kurs był dozorcą drenarskim przy ekspozyturze Tarnowskiej.
bardzo dobry	celujący		
			nie składał egzaminów teoretycznych.
bardzo dobry	dobry	był zajęty przy drenowaniu w Miechocienie.	
bardzo dobry	bardzo dobry	był zajęty przy drenowaniu w Miechocienie.	

